

ב) סגולת הלימוד במסכת מכות

הגאון האדיר רבי רחמים חי חויתה הכהן זצ"ל בספרו תקפו של נס (מהדורת תשע"א עמוד שלד) כתב וז"ל: כדי לבטל הרהורים רעים ילמד במסכת מכות שהיא בגימטריא "הרהורים". כן כתב הרב דבש לפי מערכת ה' אות ח' [צ"ל אות ט'] בשם מקובל זקן אחד. וע' להרב עיני כל חי ז"ל ריש מסכת מכות דזה אינו מועיל רק ללמוד לשמה ע"ש. ויש לרמוז ועשיתם אותם ולא תתורו אחרי לבבכם וגו' (במדבר ט"ו ל"ט) "אותם ולא תתורו אחרי" ר"ת וס"ת גימטריא "מכות" עם הכולל. גם רבות "מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום" (משלי י"ט כ"א) ר"ת גימטריא "מכות" עם ב' כוללים. דלימוד מסכת מכות מועיל לבטל רבות מחשבות אשר בלב האדם. ועצת ה' לרמוז דהעצה טובה היא ללמוד לשם ה' שרק היא תקום, רק היא יש בה מועיל, אבל הלומד שלא לשמה לא מועיל לו הלימוד לסילוק הרהורים רעים. עכ"ל מוהר"ך.

וז"ל החבי"ף (שם): ואם כן הבחורים ימהרו יותר לעסוק בה. וזה שמועיל, היינו ללומדים לשמה בלתי שום פניה ובקדושה ובטהרה, כאשר כתבתי בחידושי לבבא בתרא (טז, א' ד"ה אף אתה) כי מה שמועיל לימוד התורה לבטל היצר הרע דוקא להוגים בה לשמה כיע"ש. עכ"ל.

וע' בהערות הרב בני יששכר ע"ס דבש לפי הנד' בספרו דברים נחמדים (מכון ספרי מהרצ"א, עמ' רכה) שמוסיף, דשם המסכתא מלקו"ת בגימטריא תקע"ו, יסו"ד מלכו"ת. וכשגורם היחוד העליון מתבטל ההרהור הרע של זנות דכשזה קם זה נופל. עכ"ל. וע' בקובץ זרע יעקב (גליון י"ט תשס"ב, עמוד רפד) שהה"כ נר"ו הביא מהבני יששכר (תמוז-אב מאמר ו' נחמה ב') שכתב לבאר ענין "ושמתי כדכד שמשותיך" (ישעיה נד, יב) דכל פרי מעשינו בעוה"ז לגרום היחוד העליון הוא יחוד יסו"ד מלכו"ת בגימט' תקע"ו, וזהו ענין ד' אמות של הלכה, שהוא כ"ד טפחים על כ"ד טפחים, כ"ד פעמים כ"ד בגימטריא תקע"ו. וכן מקום המערכה על המזבח היה כ"ד אמות על כ"ד אמות. וזהו ג"כ ענין החסידים היו שוהין שעה אחת ומתפללים, דאיתא בירושלמי דבשעה אחת יש כ"ד עונות ובכל עונה כ"ד עתים הרי יש בשעה כ"ד פעמים כ"ד עתים, וזהו ושמתי כדכ"ד שמשותיך שיהיה היחוד של כ"ד פעמים כ"ד תקע"ו יסו"ד מלכו"ת. עכת"ד הבני יששכר. וכתב הה"כ (שם): ומה נפלא לפי זה דמסכת מכות היא המסכתא הכ"ד ממסכתות הש"ס ובמסכת מכות יש כ"ד דפים. נמצא שמסכת מכות היא כדכ"ד, מסכתא כ"ד ודפיה כ"ד, ונקרא שמה מסכת מלקו"ת בגימט' תקע"ו יחוד יסוד ומלכות. עכ"ל.

ועוד יש לציין מ"ש הגה"ק ר' יצחק וויס זצ"ל בספרו אלף כתב (אות רפ"ח) שמוסיף בענין זה: ושמעתי שבשנת העיבור נוהגים ללמוד בימי השובבי"ם מסכת כריתות ומסכת מכות מהאי טעמא לתקן הרהורי העבירה הקשים כדאיתא ביומא (כט ע"א). ע"כ. ועיין עוד בקובץ זרע יעקב י"ח (סקווירא, שבט תשס"ב עמוד רסט) שהביא הה"כ ששמע שאדמו"ר מבאיהן זצ"ל היה נוהג ללמוד מסכת מכות בימי בין המצרים לפי שהמסכת מסיימת בתיבת "נחמתנו" והוא מרגיש בזה נחמה. ע"כ. וידיין הגר"מ חיים שליט"א העיר לי למ"ש בס' יומא טבא להרה"ג יחזקאל הלוי מאשקאוויץ נר"ו (עמוד שלה) שבהונגריה היו קוראים למסכת מכות בשם "מלכות" וכך נהג האדמו"ר רבי אלימלך מטאש זצ"ל. ע"כ. [וידידי הנ"ל אמר ש"מלכות" ר"ת לימוד מכות].

ומצאתי בס"ד בספר מפתח הים להרה"צ יעקב מאיר סג"ל קאבעלעניץ זצ"ל מק"ק אופיבך גרמניה (שנת תקמ"ח, דף ל"ג ע"ג) שג"כ הובאה סגולה זו וז"ל: פעם אחת בא אצלי איש אחד ויקונן מאד באשר שהוא טרח וכתב בשביל איש שהיה בפפ"ד לכמה בעלי קמיעות שישלחו לו רפואה עבור הרהורים רעים והם שלחו כמה קמיעות וסגולות ולא הועילו כלום ואמרתי אולי אהיה שלוחא דרחמנא בזה לרפאות האיש הלזה כי קבלתי מן גדול אחד שהיה מק"ק פראג שהתענה מ"ם תעניות עבור שהקב"ה ישלח לו רפואה מן השמים עבור הרהורים רעים שבאים במחשבתו בכל עת והודיעו לו מן השמים שיעסוק בכל יום במסכת מכות כי היא בגימטריא הרהורים ועשה כן וניצל מהרהוריו ואמרתי לאיש הזה בפפ"ד שיעשה כן ילמוד בתחלה המשניות של מסכת מכות ואח"כ ילמד הגמרא דמסכת מכות וכן עשה, ואח"כ שאלתי לאותו האיש ממהותו ואמר ברוך המקום ששלח לו רפואה ועוסק בתורה ובדרך ארץ וניצל מן הרע הנ"ל וכן יעצתי לאיזה אנשים ועשה פעולה טובה ונ"ל אע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר על דרך שנאמר זמותי בל יעבור פי והוא לשון מחשבה והמסכת מתחלת בעדים זוממין שהוא לשון מחשבה. עכ"ל. [אודות המחבר ס' מפתח הים הנ"ל ע' להגרי"מ שטרן נר"ו בספרו אוצר הידיעות השלם פרק רכו, עמוד תיח. ואם כי אין לי שום הוכחה לא אימנע מלומר בדרך אפשר שהחיד"א ובעל ספר מפתח הים שמעו סגולה זאת מאותו מקובל זקן אחד].

וכן מצאתי בספר כרסייא דאליהו להגאון רבי חביב חיים דוד סתהון זצ"ל מעיר חיפה (תרס"ו, דף מ' ע"ב) וז"ל: ודרך אנב אגלה דעתי לעיני הקורא הטעם במ"ש האר"י זיע"א כי העוסק במסכת מכות מבטל הרהורים רעים שכן "מכות" גימטריא "הרהורים", ולא נתבאר הטעם למה סגולה זו למסכת מכות ולא לזולתה. ולדידי ברור הטעם כי עיקר מסכת מכות בנוי על ענין ערי מקלט

והצלת הרוצח מיד גואל הדם. על כן לימוד הלכות אלו קולט הרוצח וקולט הנשמה שלא תהרג ולא תפגום בהרהור רע שהורג את הנפש כידוע. וזה ברור. עכ"ל. (חפשתי ולא מצאתי בכתבי האר"י ז"ל שהביא סגולה זו).

ועיין עוד בס' אהבת ציון להגאון רבי יוסף קליין זצ"ל (אבדק"ק סערדאהעלי הונגריה, ח"ד בסוף חידושי מכות) שכתב בזה"ל: והנה אנן בדידן בפרקין התחיל התנא במכות ובעונשין אלו הן הלוקין ח"כ וח"מ [חייבי כריתות וחייבי מלקות], ועל כן מסיים ואעידה לי עדים נאמנים, דמכח העונשין שחייבה התורה ידע נאמנה כי יש שכר לפעולתו ותיקום טובה לאחריתו בכפלי כפלים. והנה הגאון חסידא קדישא הרב חיד"א זלה"ה כתב כי מסכת מכות מסוגלת לבטל הרהורים רעים כי חושבנא דדין כחושבנא דדין יש לומר לפי דרכנו הנ"ל דהכוונה היא שע"י המכות והעונשין של עובר עבירה ישער גודל שכרן של צדיקים ויתבטלו הרהורים אשר הרהר מקודם על השכר המקווה ומעמידו על האמת והאמונה וסליקא לה מסכת מכות כי שמו נאה לו כי מבטל הרהורים רעים ויהיה טוב לך כל הימים. עכ"ל.

ובספר קול יעקב להרה"ג רבי יעקב אשכנזי נר"ו (ח"א פרשת צו עמוד 83) כתב בשם הגר"מ צדקה שליט"א שהסביר הטעם למה מסכת מכות מסוגלת לבטל הרהורים רעים, משום שמסכת מכות עוסקת בענין עדים זוממין שעל ידי מחשבתם אפשר לגרום מיתה, א"כ כל שכן שהמחשבה יכולה לפעול גם לטובה, לכן זה התיקון לעסוק במסכת מכות. ע"ש.

ועם כי נאמר במופלא ממך אל תדרוש, לא זכיתי להבין דב"ק של החבי"ף, וכן נראה דעתו של מוהר"ח הנ"ל שאמרו שסגולה זו היא רק במי שלומד לשמה. ואפרש שיחתי, דאה"נ שכל מאמרי חז"ל האומרים שהתורה מצלת מיצה"ר היינו דוקא בלומד לשמה כמ"ש החבי"ף, וכן כתבו רבותינו הראשונים וגם האחרונים. ע' היטב לידידי הגר"א דורי שליט"א בשו"ת אדרת תפארת ח"ג (עמוד שנט והלאה) וח"ד (עמ' שכב) וח"ה (עמוד האחרון) שהאריך בזה. ותר"ץ. א"כ מאי שנא לימוד מסכת מכות לינצל מהרהורי עבירה מכל שאר דף גמרא. אתמהה. ובאמת החיד"א ומחבר מפתח הים לא כתבו תנאי שצריך ללמוד לשמה. לכן אולי אפשר לומר דסגולה זו היא מיוחדת במינה, שמי שיש לו הרהורים רעים ילמוד מסכת מכות אף שלא לשמה ויבטל ההרהורים. ושוב מצאתי את שאהבה נפשי להגאון הגדול רבי שלמה זלמן בריון זצ"ל בספרו שערים המצויינים בהלכה (מכות ב.). שאחר שהביא מ"ש החיד"א כתב להעיר מכמה מאמרי חז"ל ומרמב"ם (איסורי ביאה פרק כ"ב הלכה כ"א) דמבואר שלימוד התורה מבטל היצה"ר א"כ מאי שנא מסכת מכות משאר מסכתות.

וכתב: ואולי יש לחלק דאה"נ דדברי תורה מגין מהרהורים רעים מ"מ לפעמים יש הרהורים הבאים על האדם בעל כרחו אפילו כשלומד, ולזה מועילה הסגולה דמסכת מכות וכו', ועוד יש לחלק דהסגולה בלימוד התורה היא דוקא כשלומד לשמה, משא"כ הסגולה דמסכת מכות היא אפילו שלא לשמה וכו' ע"ש.

ג) הרב אגרות משה אין דרכו לעיין בספרי האחרונים

בספר מעשה צדיקים להגאון רבי אברהם כלפון זצ"ל הנד"מ (עמוד קסב) בהערת המו"ל אות ג' כתב להעיר על הגאון בעל אגרות משה (ח"מ ח"א סי' ד') שנעלם ממנו דברי הר"י מיגאש והחיד"א. ע"ש. ובאמת שאין כאן הערה כלל, וכמ"ש כיו"ב הגר"י ברכה שליט"א בשו"ת ברכת יהודה ח"א (או"ח סימן ל"ט הערה 2) להעיר על מ"ש הגר"ד יוסף שליט"א בספרו תורת המועדים להתפלא על האגרות משה שלא זכר מדברי החיד"א בחיים שאל, וכתב שאינה תמיהה, שידוע שדרכו של הרב אגרות משה שאינו מחפש בספרי האחרונים כי אם רק במפרשי השו"ע המפורסמים כגון מג"א ט"ז, זיל קרי בי רב, ויתכן גם שאין הספרים הנ"ל מצויים אצלו. וכן מבואר בשו"ת אגרות משה גופיה בהקדמה שאם מעיין בסוגיא ובפוסקים המפורסמים כדבעי יכול להורות מתוך זה הלכה לרבים. ועוד, בתשובות הגאון הנ"ל חלק או"ח (ח"ג סי' ק') כתב שלא היה ספר שו"ת חיים שאל אצלו. עכת"ד. ויש להוסיף עוד מ"ש הגאון באגרות משה (ח"ו יו"ד סו"ס קט"ו) וז"ל: דליכא שום חיוב ומצוה על האדם שילמוד כל ספרי רבותינו שהוא דבר שאי אפשר במציאות לקיים ללמוד הספרים. עכ"ל. וכן ע' למרן הראש"ל הגרע"י שליט"א בחזון עובדיה (חנוכה עמוד נ"ה) שהעיר על האגרות משה (חאו"ח סי' ק"צ, דף שכ"ט ע"א) שנראה מתשובתו שם שלא ידע במחכ"ת שספר מחזיק ברכה וספר ברכי יוסף הם להחיד"א ושניהם מרועה אחד ניתנו. ע"ש. ובאגרות משה חלק אה"ע (ח"א סי' נ"ד) משמע שלא ראה דברי החיד"א בפנים במלואם. ושם (ח"ג סי' כ"ח) כתב עוד שלא היה ספר מחזיק ברכה אצלו. ומכל זה נראה שלא היה רבנו האגרות משה זי"ע רגיל לעיין בספרי החיד"א ובכלל ספרי האחרונים חוץ מנושאי כלי השלחן ערוך ותו לא מידי.

ד) על מי כותב מרן הראש"ל תואר "מופת הדור"

הגאון רבי חיים רבי שליט"א בהסכמתו לספר "פרי אילן" (ביאור על ספר בן איש להרה"ג אילן מאירוב נר"ו) כתב וז"ל: וגם רבינו החזון איש זיע"א דקדק ללמוד הרבה טור ובית יוסף ולעגו לו חבריו ולבסוף זכה להיות מופת הדור האמתי והובא בשבט הלוי ויחזה דעת. ומעניין שעל שני גדולי ישראל בדור שלנו ממש